

جایگاه گیاهان در ایران باستان

بررسی تخصصی گیاهان اسطوره ای ایران باستان
با تکیه بر نقش درخت زندگی در اعتقادات مردم ایران باستان

www.ketab.ir

نویسنده:

محبوبه مفرد

سرشناسه	: مفرد، محبوبه، ۱۳۶۷
عنوان و نام پدیدآور	: جایگاه گیاهان در ایران باستان
مشخصات نشر	: مشهد: شاملو، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری:	: ۱۱۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۶-۸۴۲-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
عنوان دیگر	: بررسی تخصصی گیاهان اسطوره ای ایران باستان با تکیه بر نقش درخت زندگی در اعتقادات مردم ایران باستان
موضوع	: تاریخ باستان
رده بندی کنگره	:
رده بندی دیویی	:
شماره کتابشناسی ملی	:

شناسنامه

نام کتاب	: جایگاه گیاهان در ایران باستان
نویسنده	: محبوبه مفرد
ناشر	: انتشارات شاملو
	: مشهد، نبش صیاد شیرازی ۵، مجتمع ستا، واحد ۳۱۳
	: تلفن: ۰۵۱ ۳۸۹۴۳۲۲۳ همراه: ۰۹۱۵۱۱۱۵۶۰۸
	: shamlo.pub@gmail.com
چاپ	: مهر توس
لیتوگرافی	: آفاق
تاریخ چاپ	: بهار ۱۳۹۸
نوبت چاپ	: اول
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۶-۸۴۲-۰
قیمت	: ۳۵۰۰۰ تومان

نشر شاملو

کلیه حقوق این اثر محفوظ و متعلق به مؤلف است.

هرگونه کپی برداری منوط به اخذ اجازه کتبی از ناشر می باشد.

چکیده

گیاهان در آیین و ادیان مختلف باستان اهمیت ویژه‌ای داشته و برخی از آنها به دلایل مختلف جایگاه مقدس و اسطوره‌های یافته‌اند که برگرفته از اعتقادات و باورهای دینی و مذهبی انسانها بوده و علاوه بر آن در زندگی آنها نیز تأثیر بسزایی داشته و بر اساس همین ویژگی‌ها، در هنر هر دورانی بازتاب یافته‌اند. در ایران باستان نیز شماری از گیاهان، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و مقدس شمرده می‌شدند. نخست در دوره هخامنشیان که هنر ایران به سبکی منسجم دست یافت و بر اساس تعالیم زرتشت و باورهای اعتقادی، نمادهای گیاهی در هنر آنها نمود فراوانی پیدا کرد. ساسانیان نیز که خود را وارث هنر هخامنشی می‌دانستند، این نمادها و اسطوره‌های گیاهی را همچنان در آثار هنری مختلف خود نشان داده و حفظ کردند.

در این پژوهش به شناخت گیاهان اساطیری و مقدس، تعیین خاستگاه این نمادهای اسطوره‌های و اهمیت و نقش آنها در هنر دوران ماد تا ساسانی پرداخته شده است. یافته‌ها بیانگر این است که استفاده از نقوش گیاهان اساطیری و مقدس در هنر ماد تا ساسانی ورای جنبه تزئینی، کاربرد نمادین و اعتقادی داشته و به عبارتی ریشه در باورهای مذهبی آن دوره دارد؛ نمادهایی که بیانگر شگون و برگ، خیرخواهی، باروری، جاودانگی و مانایی و همچنین دوام سلطنت و قدرت بوده‌اند.

این پژوهش بر اساس هدف از نوع تحقیقات بنیادی و بر اساس ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی-تاریخی است. چگونگی گردآوری اطلاعات در این پژوهش به روش اسنادی (کتابخانه‌ای) است که براساس آن کلیه منابع و شواهد باستان شناختی مرتبط با موضوع تحقیق، مورد مطالعه و فیش برداری قرار خواهند گرفت.

واژگان کلیدی: گیاه - اسطوره - مقدس - نقش - هنر ایران باستان.

۱	مقدمه	۱
۳	فصل اول: کلیات طرح پژوهش	۳
۵	۱-۱- تعریف مسأله	۵
۶	۱-۲- اهداف پژوهش	۶
۶	۱-۳- سؤالات پژوهش	۶
۶	۱-۴- فرضیه ها/ پیش فرضها	۶
۶	۱-۵- پیشینه پژوهش	۶
۷	۶-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش	۷
۷	۷-۱- مواد و روش انجام پژوهش	۷
۷	۱-۸- جنبه جدید بودن و نوآوری	۷
۹	فصل دوم: نماد و اسطوره	۹
۱۰	۱-۲- تعریف های نماد و اسطوره	۱۰
۱۴	۲-۲- نقوش گیاهی	۱۴
۱۵	۳-۲- گیاهان اساطیری و مقدس در ایران باستان	۱۵
۱۶	۱-۳-۲- هوم	۱۶
۱۶	۲-۳-۲- سرو	۱۶
۱۷	۳-۳-۲- درخت زندگی	۱۷
۱۸	۴-۳-۲- بستخمه	۱۸
۱۸	۵-۳-۲- برسم	۱۸
۱۹	۶-۳-۲- درخت آسوریک	۱۹
۱۹	۷-۳-۲- درخت نخل یا خرما	۱۹
۲۰	۸-۳-۲- گل نیلوفر	۲۰
۲۱	۹-۳-۲- انگور	۲۱
۲۱	۱۰-۳-۲- انار	۲۱
۲۲	۱۱-۳-۲- بنوط	۲۲
۲۳	فصل سوم: جایگاه گیاهان در ایران باستان	۲۳
۲۴	۱-۳- بررسی نقوش گیاهی در مجموعه کلماکره	۲۴
۲۵	۱-۱-۳- درخت نخل تزئینی از جنس نقره	۲۵
۲۷	۱-۳-۲- آبشار نقره به شکل میوه کاج	۲۷

۲۸	۳-۱-۳- دیسک مدور نقره به شکل گل رزت چندپیر
۳۰	۳-۲- نقوش مشترک گیاهی در زیویه، حسلو، قلاچی و ربط ۲ و هنر آشور
۳۰	۳-۲-۱- نقش لوتوس در آثار حسلو
۳۳	۳-۲-۲- نقش لوتوس در آثار زیویه
۳۶	۳-۲-۳- نقش لوتوس در تپه قلاچی
۳۶	۳-۲-۴- نقش لوتوس در ربط ۲
۳۹	۳-۲-۵- درخت نخل-درخت زندگی در آثار حسلو
۴۱	۳-۲-۶- درخت نخل و درخت زندگی در آثار زیویه
۴۵	۳-۲-۷- نقش درخت نخل در قلاچی
۴۶	۳-۲-۸- درخت نخل و درخت زندگی در ربط ۲
۴۷	۳-۲-۹- درخت نخل-درخت زندگی در آشور
۴۸	۳-۳- بررسی نقوش گیاهی هخامنشی
۴۹	۳-۴- نقوش گیاهی در تخت جمشید
۴۹	۳-۴-۱- درخت سرو
۵۰	۳-۴-۲- گل نیلوفر آبی (لوتوس)
۵۴	۳-۴-۳- رزت (گل سرخ‌آذین)
۵۵	۳-۴-۴- زنبق
۵۷	۳-۴-۵- انار
۵۸	۳-۵- نقوش گیاهی در منسوجات هخامنشی
۶۰	۳-۶- نقوش گیاهی در هنر دوران اشکانی
۶۰	۳-۶-۱- نقوش گیاهی در هنر گجیری اشکانی
۶۱	۳-۶-۲- نقوش گیاهی در منسوجات اشکانی
۶۲	۳-۷- هنر در دوره ساسانیان
۶۳	۳-۸- بررسی نقوش گیاهی اساطیری و مقدس در آثار هنری دوره ساسانی
۶۳	۳-۸-۱- نقشبرجسته
۶۳	۳-۸-۱-۱- گل نیلوفر
۶۵	۳-۸-۱-۲- درخت زندگی
۶۶	۳-۸-۱-۳- برسم
۶۶	۳-۸-۱-۴- نیشکر
۶۷	۳-۸-۲- گجیری
۶۸	۳-۸-۲-۱- نقش نخل (پالمت)
۶۹	۳-۸-۲-۲- نیلوفر آبی (لوتوس) و برگ کنگر (آکانتوس)
۷۳	۳-۸-۲-۳- تاک و پیچک و انار